

1. Sòcrates sempre parla de treballadors

1.1. Pels déus! No pares, simplement, de parlar de sabaters, de cardadors, de cuiners i de metges, com si fos de tots aquests de qui tractéssim (*Grg.* 491a).

2. En la condició social de l'home i en la necessària cooperació es troba l'origen de l'Estat

2.1. Com es bastarà l'Estat per a tals provisions? Hi haurà altra cosa que no sigui un pagès, i un paleta, i també un teixidor? No afegirem així mateix un sabater o algú altre dels qui tenen cura del cos? (*R.* 369d).

2.2. Caldrà que cadascun d'aquests del seu treball en faci un bé pera tots, per a la comunitat? Per exemple, el pagès, que és ell tot sol, prepararà queviures per a quatre i hi esmerçarà el seu temps i el seu esforç multiplicats per quatre en la provisió de menjar, i en farà participar els altres? O prescindirà d'ells, emprarà només la quarta part de temps a disposar-se menjar, i de les tres parts restants en gastarà una en la cura del seu habitatge, i dues més en els seus vestits i el seu calçat, i tindrà les seves coses sense partir-se-les amb els altres, sinó que cadascú es farà per ell mateix les seves coses? (*R.* 369e-370a).

2.3. Perquè el pagès, em sembla, no es farà ell mateix l'arada, si aquesta ha de ser ben feta, ni tampoc l'aixada, ni les altres eines que són per a la pagesia. Ni tampoc el paleta, que també ell en necessita moltes. I direm el mateix del teixidor i del sabater, no fa? (*R.* 370c-d).

3. Diferències entre tècnica i pràctica

3.1. I quan parles de la fusteria? Fas referència a una altra cosa que a la ciència de fabricar objectes de fusta? (*Tht.* 146e).

3.2. Dividim, doncs, en dos les anomenades tècniques, unes, com la música, participen en les seves obres de menor exactitud, les altres, com la construcció, de major (*Phlb.* 56c).

3.3. I les tècniques relacionades amb la fusteria, i amb tot tipus de treball manual, posseeixen la ciència com si fos connatural a la seva aplicació pràctica (*Plt.* 258d).

3.4. Per exemple, si vols considerar els pintors, els arquitectes, els mestres d'aixa i tots els altres artesans, els que vulguis d'ells, cadascun col·loca allò que col·loca segons un ordre determinat, i obliga un element a escaure i a ajustar-se amb els altres, fins que l'obra sencera li resulta una cosa ordenada i proporcionada. Això tots els altres artesans i també els dits no fa gaire, els qui curen el cos, els metges i els entrenadors de gimnàstica, que ordenen i ajusten, tal com sigui, el cos (*Grg.* 503e-504a).

3.5. I si tu em demanessis l'arquitectura, essent la ciència de construir, quina obra produeix, jo et diria les nostres cases, i així amb les altres tècniques (*Chrm.* 165d).

3.6. Deia si fa no fa que la culinària no em sembla que sigui una tècnica, sinó una pràctica, a diferència de la medicina, de la qual jo afirmava que ha examinat la naturalesa d'allò que cura, coneix la causa d'allò que fa i pot donar raó de cadascuna d'aquestes coses, al contrari de la culinària, que posa tot el seu esment en el plaer, es dirigeix a aquest objecte sense cap tècnica i, sense haver examinat la naturalesa ni la causa del plaer, és per a dir-ho així, totalment irracional i sense càlcul (*Grg.* 500e-501a).

4. Requisits per ser tècnic expert

4.1. [...] no n'hi ha cap de nosaltres que sigui exactament igual a un altre, diferim en la naturalesa, i a cadascú li escau una feina diferent (*R.* 370a-b).

4.2. [...] un metge i una metgessa que tenen una ànima de metge tenen la mateixa naturalesa. [...] en canvi, un metge i un fuster tenen distinta naturalesa (*R.* 454c-d).

4.3. Pel que fa a les altres eines, no n'hi ha cap que només de ser agafada converteixi l'home en professional o en atleta, i no servirà per a res a qui no aprengui el saber respectiu ni en tingui l'experiència suficient (R. 374d).

4.4. Si tu i jo ens exhortéssim, Cal·licles, a actuar per al comú en afers polítics, la construcció de muralles, de drassanes o temples, o d'edificis monumentals, no caldria que ens miréssim nosaltres mateixos, i examinéssim primer si dominem o no aquesta tècnica, la construcció d'edificis i de qui l'hem apresada? [...] En segon terme caldria mirar si alguna vegada hem fet algun edifici particular per a algun amic o per a nosaltres mateixos, i si aquest edifici és bonic o lleig, i si en l'examen descobríssim que els nostres mestres han estat bons i notoris, que nosaltres amb l'ajuda dels mestres hem fet molts i bells edificis, i després nosaltres sols, quan ja ens hem després dels mestres, en aquest cas podríem tenir el pensament sensat de començar les obres. Però si no havíem tingut cap mestre i no poguéssim ensenyar edificis, o bé sí, molts, però que no valgessin res, aleshores fóra ximple que escometéssim les obres públiques i que tu i jo ens hi exhortéssim. [...] no seria ridícul arribar a tal grau d'insensatesa que, abans d'haver fet en privat nombroses proves, amb l'èxit que fos, i abans de rectificar moltes vegades i d'exercitar suficientment la tècnica, intentéssim, com diu el proverbi, aprendre la ceràmica fabricant una alfàbia i tractéssim d'exercir un càrrec públic [...] (Grg. 514a-e).

4.5. Però si ara tot just comenceu a educar, cal advertir que el risc del vostre experiment no recau en un cari, sinó en els vostres fills i en els fills dels vostres amics i que no us escaigui la dita de començar l'ofici de terrisser per una gerra (La. 187b).

4.6. Dic i afirmo que qui vulgui ser el millor en qualsevol cosa ha d'entrenar-se en aquest objectiu des que és infant, i ha de jugar i esforçar-se amb aquesta intenció en tot el que faci. Així, el qui vol esdevenir un bon agricultor o arquitecte ha d'edificar un d'aquells edificis que fan els nens, o bé ha de conrear la terra, i el seu cuidador ha de donar a cadascun petites eines que siguin imitació de les veritables, han d'aprendre totes les ciències que necessitin com a fonament de l'aprenentatge, com per exemple saber mesurar o prendre distàncies, per a un constructor; mentre que qui vol ser un militar convé que sàpiga muntar a cavall, tot jugant, i fer coses semblants, i s'ha d'intentar que, mitjançant els jocs, hom pugui orientar els plaers i els desigs dels infants cap a l'objectiu final. Nosaltres opinem que el principi fonamental de l'educació és la formació correcta que, amb el joc, conduirà l'ànima de l'infant a estimar allò en què, quan serà gran, haurà de ser tan competent com ho demani el bé de la qüestió (Lg. 643b-d).

5. Divisió del treball: un home, un ofici

5.1. Naturalment, prohibíem al sabater que s'emprenqués de fer de pagès o de teixidor, o de paleta, perquè el treball del sabater ens fos satisfactori, i dels altres oficis també n'assignàrem només un a cadascú, aquell per al qual cadascú hagués nascut i en què pogués treballar bé tota la vida prescindint dels altres i aprofitant bé les oportunitats (R. 374b-c).

5.2. Potser no és de la màxima importància que les coses de la guerra es realitzin com cal? O són tan fàcils que qualsevol pagès pot ser soldat, o qualsevol sabater, o qualsevol professional d'un altre ofici, això quan el joc dels daus o el del jaquet ningú no el juga prou bé si no l'ha après de petit, o bé hi juga com de més a més? (R. 374c).

5.3. I què? El que ja fa estona que criticàvem, que en aquesta constitució uns mateixos facin molts d'oficis, com el de pagès, i els negocis, i la guerra, et sembla que és correcte? (R. 551e-552a).

5.4. [...] Perquè entre nosaltres no hi ha homes de dues dedicacions, i encara menys de més, ja que cadascú fa un sol ofici (R. 797e)

5.5. Pel que fa a les lleis, examina-les comparant-les amb les nostres: descobriràs aquí entre nosaltres exemples de coses que en un altre temps vosaltres també teníeu. En primer lloc, la casta dels sacerdots separada de les altres; després, pel que fa als artesans, cadascú aconsegueix el seu ofici sense ficar-se en el dels altres, iguals que els pastors, els caçadors i els agricultors. En particular hauràs vist que l'estament guerrer es troba aquí separat de tots els altres i no s'ocupa de res més que de les accions de guerra que la llei els té encomanades (Ti. 24a-b).

6. L'Estat just no tolera ingerències. Només l'expert és autoritat en el seu domini tècnic

6.1. Si un fuster prova de fer la feina d'un sabater, o si aquest la d'un fuster, o si es baraten mútuament les eines i les retribucions, o si un home sol intenta de fer els dos oficis, totes aquestes coses i d'altres similars trasbalsades et semblen que danyaran molt l'Estat? [...] Ara, que em penso que si un home d'ofici o un altre que és naturalment negociant, envanit pels diners, o per la gent, o per la força, o per qualsevol altra cosa així, prova d'ingressar en la classe dels guerrers, o si un d'aquests últims prova de fer-se guardià o conseller tot i ser indigne, i aquests bescanvien llurs eines i retribucions, o quan un de sol intenta d'exercir tots aquests càrrecs, en tal cas em sembla que també tu, aquests canvis i multiplicitat de funcions, veuràs que són la ruïna de l'Estat. (R. 434a-b).

6.2. Tampoc no aconsellarà quan es tracti de bastir muralles o de construir naus o drassanes, ho faran els arquitectes. Menys encara assessorarà en l'elecció de generals pel que fa a una batalla contra els enemics o a la presa d'un territori: aleshores donaran el seu parer els militars, però no els retòrics (Grg. 455b).

6.3. Doncs bé, penso que respecte de la dolçor i de la secor que el vi adquirirà en un futur, l'opinió que té autoritat és la del pagès i no la del citarista (Tht. 178c-d).

7. Hi ha justícia quan tothom fa allò que li correspon

7.1. De manera que de la vària dedicació i dels intercanvis entre els de les tres classes podem dir-ne amb molta justesa i principalment: són un crim [...] I el màxim crim contra el propi l'Estat, diràs que és la injustícia? [...] Això, doncs, és la injustícia. Ara tornem-ho a dir així: la fidelitat a la pròpia comensura de la classe dels negociants, dels auxiliars, dels guardians, cadascuna d'elles fent la seva pròpia a l'Estat, a la inversa d'aquell altre, no serà la justícia i convertirà l'Estat en just? (R. 434b-d).

7.2. Però en cap sentit oblidarem que l'Estat és just pel fet que les tres classes que existeixen en ell fan cadascuna allò que li correspon [...] Aleshores hem de recordar que cadascú de nosaltres serà just i farà el que li pertoqui només si cadascuna de les seves parts individuals fa el que li correspon (R. 441d-e).

7.3. [...] teníem efectivament com una semblança de la justícia, la qual ens va aprofitar, allò que el qui per naturalesa és sabater ha de fer sabates i no pas res més, i el que és constructor, constructor, i així mateix en totes les altres coses (R. 443c).

8. No és fàcil exercir l'ofici

8.1. Un teixidor emprarà bé la llançadora i emprar-la bé és emprar-la de la manera adequada per a teixir (Cra. 388c).

8.2. Sòc. — ¿L'obra de qui emprarà bé el teixidor quan empra la llançadora?

Her. — L'obra d'un fuster.

Sòc. — ¿De qualsevol fuster, o de qui en té la tècnica?

Her. — De qui en té la tècnica (Cra. 388d).

8.3. ¿Què mira el fuster quan fa una llançadora? ¿No serà allò que per naturalesa és per teixir? (Cra. 389a).

8.4. És evident a tothom que el demiürg va mirar vers el model etern, ja que el món és el millor de tot el que s'ha fet [...] és construït segons allò que és captat pel raonament i la intel·ligència i és immutable (Ti. 29a).

8.5. Sòc. — ¿Qui doncs et sembla que coneixerà si la forma convenient de llançadora es troba en una fusta qualsevol? El fabricant, el fuster, o el qui l'ha d'emprar, el teixidor?

Her. — Sembla, Sòcrates, més natural que el qui l'ha d'emprar (Cra. 390b).

8.6. És, doncs, propi del fuster construir un timó sota la direcció d'un pilot, si ha de ser un bon timó (Cra. 390d).

9. Ofici i responsabilitat

9.1. [...] a tots els ciutadans de cada Estat ben ordenat els és encomanat un treball, a cadascun, que ha de fer obligatòriament, i ningú no té lleure de passar-se la vida malalt i curant-se. És ridícul: d'això, ens n'adonem pel que fa als artesans, però no pel que fa a la gent rica i que sembla feliç (R. 406c).

9.2. Perquè sabem fins i tot vestir els pagesos amb vestits de porpra, i cenyir-los d'or, i invitar-los que treballin la terra només quan els vingui de gust, i fer reclinar a la dreta els terrissaires, i fer-los beure al caliu del foc, i banquetejar descurats del torn, per fer terrissa quan els doni la gana [...] Però no ens exhortis, perquè si t'atenguéssim ni el pagès fóra pagès ni el terrissaire terrissaire, ni ningú no presentaria res d'allò de què consta l'Estat (R. 420d-421a).

9.3. [...] permetre que algú ho vingui tot i que un altre ho compri, i que aquell que ha venut visqui a l'Estat sense pertànyer a cap sector, sense ser negociant ni artesà, ni cavaller ni hoplita, simplement en qualitat de pobre i d'indigent (R. 552a).

9.4. Per tant, els treballs dels oficis i els mateixos professionals empitjoren certament per les dues coses, per la pobresa i per la riquesa (R. 421e).

10. L'Educació és necessària

10.1. Però quan tornin el dia i l'alba, els infants han de tornar amb els seus mestres, ja que cap bestiar menor ni cap altre tipus de bestiar ha de viure mai sense pastor, ni els nens sense certs tutors [...] L'infant és la més difícil de manejar de totes les bèsties. En efecte, en la mesura en què encara no té disciplinada la font del seu raciocini, es fa arterós, violent i la més terrible de les bèsties (Lg. 808d).

11. Déu és un artesà

11.1. Considerarà que l'artesà del cel i de tot el que hi ha en ell ho ha organitzat tot amb la màxima bellesa que es pot concentrar en aitals obres (R. 530a).

12. El pilot i el governant, una analogia recurrent

12.1. I d'un capità de vaixell, ¿direm que és idoni només perquè tingui la ciència nàutica, tant si es mareja com si no? (Lg. 639a-b).

12.2. Mira que passaria si nomenéssim així els pilots de les naus, en funció de la taxació de la seva fortuna, i no deixéssim timonejar el pobre, tot i que fos millor pilot (R. 551c).

12.3. Què, i en els perills de la mar, ¿creus que algú pot tenir més èxit que els pilots que en saben? (Euthd. 279e).

12.4. Per tant el pilot en sentit estricte és cap de mariners però no mariner (R. 342d).

12.5. Tampoc, per tant, un tal pilot o governant atindrà i manarà no allò que convé al pilot sinó als mariners governats (R. 342e).

12.6. ¿I el pilot i els mariners no combinen les percepcions i la intel·ligència tècnica del pilotatge per salvar-se ells i la nau amb tot el que hi ha? (Lg. 961e).

12.7. ¿O potser no convindrà amb mi que, si està embriac, un capità de vaixell o qualsevol governant ho destrossarà tot, vaixell, carro, exèrcit, el que sigui? (Lg. 640e).

12.8 [...] enfonsant-se com vaixells, desapareixen, han desaparegut i encara desapareixeran a causa de la perversitat d'aquells pilots i mariners que de les coses de major importància tenen la més gran ignorància i que, sense posseir cap coneixement de política, creuen tenir-ho en tots els assumptes i amb més certesa que totes les altres ciències (Plt. 302a).